

397

วิธีการและผลของการให้ความรู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน
ของผู้นำท้องถิ่นด้านวนเกษตร : การศึกษาเฉพาะกรณี

นางสาวใจรัชนี นวมารค

ศูนย์วิทยทรัพยากร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

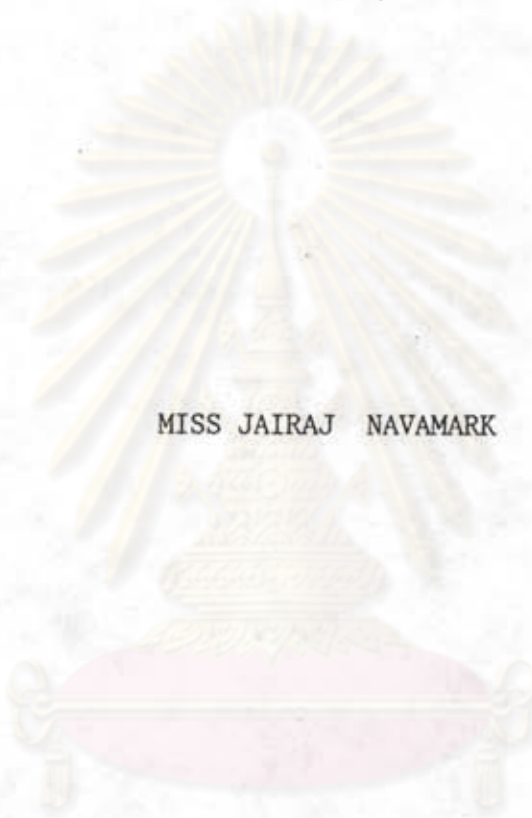
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2539

ISBN 974-631-003-8

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

INSTRUCTION METHODS AND RESULTS IN PROVIDING
NON-FORMAL EDUCATION OF COMMUNITY LEADER
IN AGRO-FORESTRY : A CASE STUDY

MISS JAIRAJ NAVAMARK

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education

Department of Non-Formal Education

Graduate School

Chulalongkorn University

1996

ISBN 974-631-003-8

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

ใจรัจริจน์ นวมารค : วิธีการและผลของการให้ความรู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน
ของผู้นำท้องถิ่นด้านวนเกษตร : การศึกษาเฉพาะกรณี (INSTRUCTION
METHODS AND RESULTS IN PROVIDING NON-FORMAL EDUCATION OF
COMMUNITY LEADER IN AGRO-FORESTRY : A CASE STUDY) อ.ที่ปรึกษา :
รศ.ดร.สุรกุล เจนอบรม, 190 หน้า ISBN 974-631-003-8

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการให้ความรู้ เจตคติและการปฏิบัติในเรื่องการ
ทำวนเกษตรของผู้ใหญ่วิบูลย์ เข้มเฉลิม และศึกษาวิธีการรับความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติใน
การทำวนเกษตรของเกษตรกรที่ได้รับจากผู้ใหญ่วิบูลย์ รวมทั้งผลการนำความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติ
ว่าเป็นอย่างไร

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้ใหญ่วิบูลย์ เข้มเฉลิม ถ่ายทอดความรู้โดยการสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ และ
เน้นแนวทางการทำวนเกษตร 4 ขั้นตอน คือขั้นแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ขั้นเห็น ขั้นเชื่อมั่นและขั้น
พัฒนา การให้เจตคติแก่เกษตรกรแบ่งเนื้อหาเป็น 2 หัวข้อคือ วนเกษตรเป็นแนวทางการแก้
ปัญหาการเกษตรแผนปัจจุบันได้และเป็นการรักษาสมดุลในธรรมชาติ ส่วนการปฏิบัติท่านเป็น
ตัวอย่างในการปลูกพืชที่ขึ้นง่ายหลายชนิดในท้องถิ่น สามารถเก็บกินได้เร็ว เป็นอาหารแก่สัตว์ที่
มาอยู่อาศัยได้ แล้วจึงปลูกพืชใช้สอยเพื่อสะสมไว้เป็นสวัสดิการชีวิต โดยการปลูกพืชทุกอย่างนั้น
จะไม่ใช้สารเคมีใด ๆ ทั้งสิ้น

2. วิธีการรับความรู้ของเกษตรกร ทำโดยวิธีการพูดคุยกันแบบธรรมดากับผู้ใหญ่วิบูลย์
โดยตรงและศึกษาด้วยตนเองอย่างไม่เป็นทางการ มีการเปลี่ยนแปลงเจตคติ เนื่องจากยอมรับใน
คุณค่าของการทำวนเกษตร และนำไปทดลองปฏิบัติในส่วนหนึ่งของพื้นที่เกษตรกรกรรม แต่ยังไม่
มีเกษตรกรรายใดทำวนเกษตรเต็มพื้นที่

3. ผลของการนำรูปแบบการทำวนเกษตรไปปฏิบัติพบว่า เกษตรกรยังไม่มีความมั่นใจ
ที่จะทำวนเกษตรตามรูปแบบและแนวคิดของผู้ใหญ่วิบูลย์ เกษตรกรส่วนใหญ่คิดว่าตนไม่มีความรู้
ความสามารถและขาดหน่วยงานสนับสนุน และเชื่อว่าลำพังการทำวนเกษตรอย่างเดียวไม่สามารถ
จะทำให้ดำรงชีวิตอยู่ได้

ภาควิชา.....การศึกษานอกโรงเรียน
สาขาวิชา.....การศึกษานอกระบบโรงเรียน
ปีการศึกษา.....2538

ลายมือชื่อนิติ.....ใจรัจริจน์ นวมารค
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....สุรกุล เจนอบรม.
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

C543379 : MAJOR NON-FORMAL EDUCATION

KEY WORD : AGRO-FORSTRY / CASE STUDY / NON-FORMAL EDUCATION

JAIRAJ NAVAMARK : INSTRUCTION METHODS AND RESULTS IN PROVIDING NON-FORMAL EDUCATION OF COMMUNITY LEADER IN AGRO-FORESTRY : A CASE STUDY. THESIS ADVISOR : ASSOCIATE PROFESSOR DR.SURAKUL JANOBROM.190 PP. ISBN 974-631-003-8

The purpose of this research was to study instructional methods, attitude and practicality concerning the community leader, Mr. Vibul khemchalerm's Agro-Forestry and also study of absorptional methods, attitude and practicality in Agro-Forestry by agriculturists who learned from Mr. Vibul including the results of taking their knowledge to practice.

The finding of the research was as follow :

1) The community leader, Mr. Vibul Khemchalerm was instructed 4 steps by informal talking and emphasize the direction of doing Agro-Forestry, that is solve the problems, perception, trustfulness and development. Giving attitude to agriculturists is separately to 2 articles, Agro-Forestry is the way to solve the present agricultural problems and to preserve the balance of nature. For practicality, Mr. Vibul is the example who grows many local easy growing plants which takes short time to collect and eatable for animals. Then he plants some used plants in order to gather welfare of life, but no use of chemicals at all.

2) The way the agriculturists learned is by common talking directly to Mr. Vibul and studying by themselves. there is some change of attitude, because they were accepted in value of doing Agro-Forestry and try to practice in some parts of agricultural places, but nobody do it fully at all.

3) The result of Agro-Forestry practice finding that the agriculturists were not confidence to follow the community leader, Mr. Vibul's style and concept of Agro-Forestry because almost all of them think that they are uneducated, usability and don't have any support from the government. They also belive that just only Agro-Forestry is not enough for their life.

ภาควิชา..... การศึกษานอกโรงเรียน.....

สาขาวิชา..... การศึกษานอกระบบโรงเรียน.....

ปีการศึกษา..... 2538.....

ลายมือชื่อนิสิต..... ไคร์วิรัตน์ นพพด.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... สุรกุล จันอบรม.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งของคณาจารย์ภาควิชาการศึกษา
นอกโรงเรียน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สุรกุล เจนอบรม ที่ได้
กรุณาให้คำแนะนำด้านวิชาการและได้ให้กำลังใจ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จนกระทั่ง
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จอย่างสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณ ผู้ใหญ่วิบูลย์ เข้มเฉลิม ที่กรุณาสละเวลาให้ข้อมูล คำแนะนำ
ประสบการณ์อันมีค่า ตลอดจนนำชมแหล่งงานเกษตรอื่น ขอขอบคุณเกษตรหมู่บ้านโครงการห้วย
น้ำใส ตำบลห้วยหิน อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ทุกท่านที่ให้การให้ข้อมูลและข้อเสนอ
แนะด้วยน้ำใจไมตรีอันดียิ่ง ขอขอบคุณ คุณนงเยาว์ แซ่เตียว และคุณวันชัย ฤทธิลิขิต ที่เอื้อ
เฟื้อที่พักตลอดระยะเวลาการวิจัย และขอขอบคุณอาจารย์นงลักษณ์ ยอดจูน ผู้ช่วยงานการวิจัย
ได้ให้ความช่วยเหลือตลอดระยะเวลาในการวิจัยครั้งนี้ให้สำเร็จด้วยดี ขอขอบคุณ คุณทวีพร
เกตุมณี เจ้าหน้าที่ธุรการภาควิชาการศึกษานอกโรงเรียน ที่ให้การปรึกษาให้กำลังใจและพิมพ์
งานวิจัยจนสำเร็จเป็นวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์

ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ นี้ได้รับความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจากเพื่อน รุ่นที่ 12
ภาควิชาการศึกษานอกโรงเรียนทุกท่านที่ได้ให้คำแนะนำที่มีประโยชน์ในการทำการวิจัย

ความสำเร็จของการจัดทำวิทยานิพนธ์ เกิดขึ้นได้จากการสนับสนุนและช่วยเหลือ
ของคุณพ่อ คุณแม่ คุณป้า คุณยายและพี่ ๆ ทั้งสองท่าน ที่ได้ให้ความช่วยเหลือเป็นกำลังใจ
ตลอดจนทุนทรัพย์แก่ผู้วิจัย ตลอดระยะเวลาของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ และขอขอบคุณทุกท่านที่มีได้
กล่าวนามไว้ในที่นี้ ที่ได้มีส่วนช่วยเหลือและสนับสนุนการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ให้สำเร็จ
ด้วยดี

โจรรุ่งโรจน์ นวมารด

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญแผนภาพ.....	อ
บทที่ 1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	9
กรอบแนวคิดในการวิจัย	9
ขอบเขตของการวิจัย	10
ข้อตกลงเบื้องต้น	11
ประเด็นปัญหา.....	11
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	11
ข้อจำกัดของงานวิจัย.....	13
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	13
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	14
ชีวประวัติของผู้หาวิทยุบลีย์ เซิมเจลิ้ม	15
หลักการพื้นฐาน ลักษณะของวงเกษตรและลักษณะของวิธีการเกษตรไร้เสียง	23
ข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้านที่ทำการวิจัย	41
แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวกับการถ่ายทอดความรู้ เจตคติ และการ-	
ปฏิบัติของผู้นำด้านเกษตร	43
ความหมายของผู้นำการเปลี่ยนแปลง	47

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทบาทและลักษณะของผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลง	56
วิธีการส่งเสริมและการถ่ายทอดความรู้ทางเกษตร	69
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	73
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	83
การศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยต่าง ๆ	83
การกำหนดประชากรที่เข้าในการวิจัย	84
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	85
การเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลในชุมชน	86
การวิเคราะห์ข้อมูล	87
ประเด็นในการวิเคราะห์ข้อมูล	88
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	88
บทที่ 4 ผลการวิจัย	90
วิธีการถ่ายทอดความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติของผู้นำท้องถิ่นในการท้าว- นเกษตร	90
วิธีการรับความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติของเกษตรกรในการท้าวเกษตรกร..	101
ผลของการนำความรู้ และเจตคติในการท้าวเกษตรกรไปปฏิบัติ	107
ปัญหาและอุปสรรคที่เกษตรกรได้รับจากการท้าวเกษตรกร	108
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	110

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
รายการอ้างอิง.....	123
ภาคผนวก.....	127
ภาคผนวก ก.	128
ภาคผนวก ข.	179
ภาคผนวก ค.	181
ประวัติผู้เขียน	190

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามปี และอายุของผู้หญิงวัย เช็มเจลิม ..	21
2	เปรียบเทียบเกษตรกรรมกระแสหลักกับเกษตรกรรมทางเลือก	33

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
1	แสดงการจัดส่วนต่าง ๆ ในวนเกษตรของผู้ใหญ่ ชิมเฉลิม	25
2	แสดงลักษณะภูมิประเทศและแหล่งน้ำของจังหวัดฉะเชิงเทรา	37
3	แสดงอาณาเขตของอำเภอสนามชัยเขต	38
4	แสดงอาณาเขตของตำบลลาดกระทิง	39
5	แสดงอาณาเขตและสถานที่ตั้งของหมู่บ้านโครงการห้วยน้ำใส	40

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย